

AXBOROT XAVFSIZLIGI TUSHUNCHASI

Qurbonov Muxtorjon Yanvarovich- *Farg'ona shahar 1-sonli politexnikum*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada davlat taraqqiyotining harakatlantiruvchi kuchi bo'lgan ta'lim mazmunida axborot xavfsizligi tushunchasiga ta'minlashga alohida e'tibor qaratilgan. Zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchi va talabalarda axborot xavfsizligi tushunchasi haqida fikrlar yoritib berilgan.*

Аннотация: *В данной статье особое внимание уделено обеспечению концепции информационной безопасности в содержании образования, которая является движущей силой развития государства. В ходе современного образования школьники и студенты знакомятся с понятием информационной безопасности.*

Annotation: *This article pays special attention to ensuring the concept of information security in the content of education, which is the driving force for the development of the state. In the course of modern education, schoolchildren and students become familiar with the concept of information security.*

Kalit so'zlar: *axborot texnologiyalari, ta'lim mazmuni, axborot xavfsizligi tushunchasi, ta'lim samaradorligi, elektron hisoblash mashinalari, ko'nikmalarni o'zlashtirish, zamonaviy axborot.*

Ключевые слова: *информационные технологии, образовательный контент, концепция информационной безопасности, эффективность образования, электронно-вычислительная машина, овладение навыками, современная информация.*

Keywords: *information Technology, educational content, information security concept, educational effectiveness, electronic computer, skill acquisition, modern information.*

Kirish

Har qanday taraqqiy etgan jamiyat hayotida axborotning ahamiyati uzluksiz ortib bormoqda. Uzoq o'tmishdan davlatning harbiy-strategik ahamiyatiga molik

bo'lgan ma'lumotlar qat'iy sir tutilgan va himoyalangan. Hozirgi vaqtda ishlab chiqarish texnologiyalariga va mahsulotlarni sotishga tegishli axborot tovar ko'rinishiga ega bo'lib, ichki va tashqi bozorda unga bo'lgan talab ortib bormoqda. Axborot texnologiyalari avtomatlashtirish va axborotni muhofaza qilish yo'nalishlarida muntazam mukammallashib bormoqda. Zamonaviy axborot texnologiyalarining taraqqiyoti sanoat shpionaji, kompyuter jinoyatchiligi, konfedensial ma'lumotlarga ruxsatsiz kirish, o'zgartirish, yo'qotish kabi salbiy hodisalar bilan birgalikda kuzatilmoqda. Shuning uchun axborotni muhofaza qilish har qanday mamlakatda muhim davlat vazifasi hisoblanadi. O'zbekistonda axborotni muhofaza qilishning zaruriyati axborotni muhofaza qilishning davlat tizimi yaratilishida va axborot xavfsizligining huquqiy bazasini rivojlantirishda o'z ifodasini topmoqda. «Axborotlashtirish to'g'risida», «Davlat sirlarini saqlash to'g'risida», «Elektron hisoblash mashinalari dasturlari va ma'lumotlar bazalarini huquqiy himoya qilish to'g'risida» va boshqa qonunlar hamda bir qator hukumat qarorlari qabul qilindi va amalga tatbiq etildi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Axborot xavfsizligi tushunchasi. Axborot xavfsizligi deganda tabiiy yoki su'niy xarakterdagi tasodifiy yoki qasddan qilingan ta'sirlangan axborot va uni qo'llab-quvvatlab turuvchi infrastrukturaning himoya-langanligi tushuniladi. Bunday ta'sirlar axborot sohasidagi munosabatlarga, jumladan, axborot egalariga, axborotdan foydalanuvchilarga va axborotni muhofaza qilishni qo'llab quvvatlovchi infrastukturaga jiddiy zarar yetkazishi mumkin. Axborot xavfsizligi siyosati O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2013 yil 16 sentabridagi —O'zbekiston Respublikasi aloqa, axborotlashtirish va telekommunikatsiya texnologiyalari davlat qo'mitasi huzuridagi —Elektron hukumat tizimini rivojlantirish markazi va Axborot xavfsiz-ligini ta'nimlash markazlarini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida¹ gi qarori bilan markazlar tashkil etildi va faoliyati yo'lga qo'yildi. Axborotni muhofaza qilish axborotni ixtiyoriy ko'rinishda yo'qotishda (o'g'irlash, buzish, qalbakilash- tirish) ko'riladigan zararining oldini olishni ta'minlashi lozim. Axborotni muhofaza qilish choralari axborot xavfsizligiga oid

amaldagi qonun va me'yoriy hujjatlar asosida va axborotdan foydalanuvchilarning manfaatlariga ko'ra tashkil etilishi zarur. Yuqori darajada axborotni muhofaza qilishni kafolatlash uchun muntazam ravishda murakkab ilmiy – texnik vazifalarni hal etish va himoya vositalarini takomillashtirish talab etiladi. Bugungi kunda axborot xavfsizligini ta'minlaydigan uchta asosiy tamoil Ya'ni ma'lumot butunligi, axborotning konfidensialligi va foydalanish huquqlariga ega barcha foydalanuvchilar axborotdan foydalana olishlari; bilan bir qatorda ayrim faoliyat sohalari (huquqni muhofaza qilish organlari, mudofaa va maxsus tuzilmalar, bank va moliya institutlari, axborot tarmoqlari, davlat boshqaruv tizimlari) ularda ko'riladigan masalalarning muhimligi va xarakteriga ko'ra, ularning axborot tizimlari faoliyati ishonchliligiga nisbatan yuqori talablar va xavfsizlik bo'yicha maxsus choralar ko'rilishini talab etadi. Axborotni muhofaza qilishning samaradorligi uning o'z vaqtidaligi, faolligi, uzluksizligi va kompleksligi bilan belgilanadi. Himoya tadbirini kompleks tarzda o'tkazish axborot tarqab ketishi mumkin bo'lgan xavfli kanallarni yo'q qilishni ta'minlaydi. Vaholanki, birgina ochiq qolgan axborotning tarqab ketish kanali butun himoya tizimining samaradorligini keskin kamaytirib yuboradi. Axborot hisoblash tizimlarida axborot xavfsizligini ta'minlash nuqtai nazaridan o'zaro bog'liq bo'lgan uchta tashkil etuvchi Ya'ni axborot; texnik va dasturiy vositalar; xizmat ko'rsatuvchi personal va foydalanuvchilarga e'tibor qaratiladi. Axborotni muhofaza qilish tamoillarini uch guruhga bo'lish mumkin: Huquqiy, tashkiliy hamda texnik razvedkadan himoyanishda va hisoblash texnikasi axborotga ishlov berishda axborotni muhofaza qilishdan foydalanish. Axborotni muhofaza qilish tizimlaridan foydalanish amaliyoti shuni ko'rsatmoqdaki, faqatgina kompleks axborotni muhofaza qilish tizimlari samarali bo'lishi mumkin. Axborotni muhofaza qilishda foydalanuvchi asosiy usullar bilan bir qatorda axborotlarni ma'naviy – ma'rifiy himoyalash usuli juda muhim rol o'ynaydi. Aynan inson, u korxona yoki tashkilot hodimi, maxfiy ma'lumotlardan voqif bo'lib, o'z xotirasida ko'plab ma'lumotlarni jamlaydi va ba'zi hollarda axborot chiqib ketishi manbaiga aylanishi mumkin hamda uning aybi bilan o'zgalar ushbu axborotga noqonuniy ega bo'ladilar. Axborotlarni ma'naviy-ma'rifiy himoyalash usulida xodimni tarbiyalash, u bilan ma'lum sifatlarni,

qarashlarni shakllantirishga yo'naltirilgan maxsus ishlarni olib borish (vatanparvarlik, axborotni muhofaza qilish uning shahsan o'zi uchun ham qanday ahamiyat aksb etishini tushintirish) hamda xodimni axborotni muhofaza qilish qoidalari va usullariga o'rgatish, konfidensial axborot tashuvchilar bilan amliy ishlash ko'nikmalarini shakllantirish lozim. Jinoyatchilikni oldini olishda huquqni muhofaza qiluvchi organlarning xodimlari turli ko'rinish va mazmundagi axborotlarni yaratish, tahrir qilish, yig'ish, tarmoqda ma'lumotlarni uzatish, qabul qilish va ishonchli muhofaza qilish kabi vazifalarni bajarish uchun talab darajasidagi nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim. Axborotni muhofaza qilishning davlat tizimi Axborotni muhofaza qilishning davlat tizimi axborotni muhofaza qilish sohasida tashkilotlar faoliyatini litsenziyalash nimitizimini axborotni muhofaza qilish vosinalarini sertifikatsiyasini va axboron xavfsizligi talablari bo'yicha axborotlashtirish obyektlarini attestatsiyasini, kadrlarni tayyorlash, maxsus aloqa tizimlari, ilmiy tadqiqot va tajriba konstruktorlik ishlarini tashkillashtirish tizimlarini o'z ichiga oluvchi murakkab tizimdir. Axborotni muhofaza qilishning davlat tizimi ish yuritishi quyidagi qonun, me'yoriy hujjatlar asosida amalga oshiradi: -O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi; -Davlat sirlarini saqlash to'g'risida gi qonun; Axborotlashtirish to'g'risidagi qonun; Maxsulotlar va xizmatlarni sertifikatsiyalashtirish to'g'risidagi qonun Faoliyat ayrim turlarini litsenziyalash to'g'risidagi qonun.

TAHLIL VA NATIJALAR

Axborot xavfsizligi siyosati bu – tashkilotning maqsadi va vazifasi hamda xavfsizlikni ta'minlash sohasidagi chora-tadbirlar tavsiflanadigan yuqori sathli reja hisoblanadi. U xavfsizlikni ta'minlashning barcha dasturlarini rejalashtiradi. Axborot xavfsizligi siyosati tashkilot masalalarini yechish himoyasini yoki ish jarayoni himoyasini ta'minlashi shart. Apparat vositalar va dasturiy ta'minot ish jarayonini ta'minlovchi vositalar hisoblanadi va ular xavfsizlik siyosati tomonidan qamrab olinishi shart.

Axborot xavfsizligiga tahdidlarning toifalanishi. Axborot xavfsizligiga tahdidlar darajasiga kora quyidagicha toifalanishi mumkin: a) shaxs uchun: –

axborotlarni qidirish, olish, uzatish, ishlab chiqish va tarqatish bo'yicha fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlari va erkinliklarini buzilishi; – fuqarolarni shaxsiy hayot daxlsizligi huquqidan mahrum qilish; – g'ayri ixtiyoriy zararli axborotlardan fuqarolarning o'z sog'liqlarini himoya qilish huquqlari buzilishi; – intellektual mulk obyektlariga tahdid. b) jamiyat uchun: – axborotlashtirilgan jamiyatni qurishga to'siqlar; – jamiyatning ma'naviy yangilanish, uning ma'naviy boyliklarini saqlash, fidoyilik va xolislik, mamlakatning ko'p asrlik ma'naviy an'analarini rivojlantirish, milliy, madaniy merosni targ'ib qilish, axloq me'yorlari huquqlaridan mahrum qilish; – zamonaviy telekommunikatsiya texnologiyalarini taraqqiy etishi, mamlakat ilmiy va ishlab chiqarish potensialini rivojlantirish va saqlab qolishga qarshilik qiluvchi muhitni yaratish. v) davlat uchun: – shaxs va jamiyat manfaatlari himoyasiga qarshi harakatlar; – huquqiy davlat qurishga qarshilik; – davlat boshqaruv organlari ustidan jamoat nazorati institutlarini shakllantirishga qarshi harakatlar; – shaxs, jamiyat va davlat manfaatlarini ta'minlovchi davlat boshqaruv organlari tomonidan qarorlarni tayyorlash, qabul qilish va tatbiq etish tizimini shakllantirishga qarshilik; – davlat axborot tizimlari va davlat axborot resurslari himoyasiga to'siqlar; – mamlakat yagona axborot muhiti himoyasiga qarshi harakatlar. Axborot himoyasiga metodologik yondashuv – bu konfederal axborotlarni saqlash vazifasini turli bosqichlarda yechish bo'yicha asos bo'luvchi g'oyalar, muhim tavsiyalardir. Ular axborotni me'yoriy himoya qilish bazalarini yaratishda inobatga olinadi. Shuningdek, qonun va qonunosti aktlarini qabul qilishda me'yor sifatida tatbiq qilinadi hamda ularni bajarish majburiy xarakterga ega bo'ladi. Axborotni muhofaza qilish tamoyillarini uchta guruhga bo'lish mumkin: huquqiy, tashkiliy hamda texnik razvedkadan himoyalanişda va hisoblash texnikasi vositalarida axborotga ishlov berishda axborotni muhofaza qilishdan foydalanish. Axborotni muhofaza qilish tizimlaridan foydalanish amaliyoti shuni ko'rsatmoqdaki, faqatgina kompleks axborotni muhofaza qilish tizimlari samarali bo'lishi mumkin.

Axborot xavfsizligi tushunchasi. Axborot xavfsizligi deganda tabiiy yoki su'niy xarakterdagi tasodifiy yoki qasddan qilingan ta'sirlangan axborot va uni qo'llab-quvvatlab turuvchi infrastrukturaning himoya-langanligi tushuniladi. Bunday

ta'sirlar axborot sohasidagi munosabatlarga, jumladan, axborot egalariga, axborotdan foydalanuvchilarga va axborotni muhofaza qilishni qo'llab quvvatlovchi infrastukturaga jiddiy zarar yetkazishi mumkin. Axborot xavfsizligi siyosati O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2013 yil 16 sentabridagi —O'zbekiston Respublikasi aloqa, axborotlashtirish va telekommunikatsiya texnologiyalari davlat qo'mitasi huzuridagi —Elektron hukumat tizimini rivojlantirish markazi va Axborot xavfsiz-ligini ta'nimlash markazlarini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risidall gi qarori bilan markazlar tashkil etildi va faoliyati yo'lga qo'yildi. Axborotni muhofaza qilish axborotni ixtiyoriy ko'rinishda yo'qotishda (o'g'irlash, buzish, qalbakilash- tirish) ko'riladigan zararning oldini olishni ta'minlashi lozim. Axborotni muhofaza qilish choralari axborot xavfsizligiga oid amaldagi qonun va me'yoriy hujjatlar asosida va axborotdan foydalanuvchilarning manfaatlariga ko'ra tashkil etilishi zarur. Yuqori darajada axborotni muhofaza qilishni kafolatlash uchun muntazam ravishda murakkab ilmiy – texnik vazifalarni hal etish va himoya vositalarini takomillashtirish talab etiladi. Bugungi kunda axborot xavfsizligini ta'minlaydigan uchta asosiy tamoil Ya'ni ma'lumot butunligi, axborotning konfidentsialligi va foydalanish huquqlariga ega barch foydalanuvchilan axborordan foydalana olishlari; bilan bir qatorda ayrim faoliyat sohalari (huquqni muhofaza qilish organlari, mudofaa va maxsus tuzilmalar, bank va moliya institutlari, axborot tarmoqlari, davlat boshqaruv tizimlari) ularda ko'riladigan masalalarning muhimligi va xarakteriga ko'ra, ularning axborot tizimlari faoliyati ishonchliligiga nisbatan yuqori talablar va xavfsizlik bo'yich ua maxsus choralar ko'rilishini talab etadi. Axborotni muhofaza qilishning samaradorligi unug o'z vaqtidaligi, faolligi, uzluksizligi va kompleksligi bilan belgilanadi. Himoya tadbirini kompleks tarzda o'tkazish axborot tarqab ketishi mumkin bo'lganxavfli kanallarni yo'q qilishni ta'minlaydi. Vaholanki, birgina ochiq qolgan axborotning tarqab ketish kanali butun himoya tizimining samaradorligini keskin kamaytirib yuboradi. Axborot hisoblash tizimlarida axborot xavfsizligini ta'minlash nuqtai nazaridan o'zaro bog'liq bo'lgan uchta tashkil etuvchi Ya'ni axborot; texnik va dasturiy vositalar; xizmat ko'rsatuvchi personal va foydalanuvchilarga e'tibor qaratiladi. Axborotni muhofaza

qilish tamoillarini uch guruhga bo'lish mumkin: Huquqiy, tashkiliy hamda texnik razvedkadan himoyanishda va hisoblash texnikasi axborotga ishlov berishda axborotni muho-faza qilishdan foydalanish. Axborotni muhofaza qilish tizimlaridan foydalanish amaliyoti shuni ko'rsatmoqdaki, faqatgina kompleks axborotni muhofaza qilish tizimlari samarali bo'lishi mumkin. Axborotni muhofaza qilishda foydalanuvchi asosiy usullar bilan bir qatorda axborotlarni ma'naviy – ma'rifiy himoyalash usuli juda muhim rol o'ynaydi. Aynan inson, u korxona yoki tashkilot hodimi, maxfiy ma'lumotlardan voqif bo'lib, o'z xotirasida ko'plab ma'lumotlarni jamlaydi va ba'zi hollarda axborot chiqib ketishi manbaiga aylanishi mumkin hamda uning aybi bilan o'zgalar ushbu axborotga noqonuniy ega bo'ladilar. Axborotlarni ma'naviy-ma'rifiy himoyalash usulida xodimni tarbiyalash, u bilan ma'lum sifatlarni, qarashlarni shakllantirishga yo'naltirilgan maxsus ishlarni olib borish (vatanvarvarlik, axborotni muhofaza qilish uning shahsan o'zi uchun ham qanday ahamiyat aksb etishini tushintirish)hamda xodimni axborotni muhofaza qilish qoidalari va usullariga o'rgatish, konfedensial axborot tashuvchilar bilan amliy ishlash ko_nikmalarini shakllantirish lozim. Jinoyatchilikni oldini olishda huquqni muhofaza qiluvchi organlarning xodimlari turli ko'rinish va mazmundagi axborotlarni yaratish, tahrir qilish, yig'ish, tarmoqda ma'lumotlarni uzatish, qabul qilish va ishonchli muhofaza qilish kabi vazifalarni bajarish uchun talab darajasidagi nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim. Axborotni muhofaza qilishning davlat tizimi Axborotni muhofaza qilishning davlat tizimi axborotni muhofaza qilish sohasida tashkilotlar faoliyatini litsenziyalash nimtizimini axborotni muhofaza qilish vosinalarini sertifikatsiyasini va axboron xavfsizligi talablari bo'yicha axborotlashtirish obyektlarini attestatsiyasini, kadrlarni tayyorlash,maxsus aloqa tizimlari,ilmiy tadqiqot va tajriba konstruktorlik ishlarini tashkillashtirish tizimlarini o'z ichiga oluvchi murakkab tizimdir. Axborotni muhofaza qilishning davlat tizimi ish yuritishi quyidagi qonun,me'yoriy hujjatlar asosida amalga oshiradi: -O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi; -Davlat sirlarini saqlash to'g'risida gi qonun; Axborotlashtirish to'g'risidagi qonun; Maxsulotlar va xizmatlarni

sertifikatsiyalashtirish to'g'risidagi qonun Faoliyat ayrim turlarini litsenziyalash to'g'risidagi qonun.

Axborot xavfsizligi siyosati bu – tashkilotning maqsadi va vazifasi hamda xavfsizlikni ta'minlash sohasidagi chora-tadbirlar tavsiflanadigan yuqori sathli reja hisoblanadi. U xavfsizlikni ta'minlashning barcha dasturlarini rejalashtiradi. Axborot xavfsizligi siyosati tashkilot masalalarini yechish himoyasini yoki ish jarayoni himoyasini ta'minlashi shart. Apparat vositalar va dasturiy ta'minot ish jarayonini ta'minlovchi vositalar hisoblanadi va ular xavfsizlik siyosati tomonidan qamrab olinishi shart.

Axborot xavfsizligiga tahdidlarning toifalanishi. Axborot xavfsizligiga tahdidlar darajasiga kora quyidagicha toifalanishi mumkin: a) shaxs uchun: – axborotlarni qidirish, olish, uzatish, ishlab chiqish va tarqatish bo'yicha fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlari va erkinliklarini buzilishi; – fuqarolarni shaxsiy hayot daxlsizligi huquqidan mahrum qilish; – g'ayri ixtiyoriy zararli axborotlardan fuqarolarning o'z sog'liqlarini himoya qilish huquqlari buzilishi; – intellektul mulk obyektlariga tahdid. b) jamiyat uchun: – axborotlashtirilgan jamiyatni qurishga to'siqlar; – jamiyatning ma'naviy yangilanish, uning ma'naviy boyliklarini saqlash, fidoyilik va xolislik, mamlakatning ko'p asrlik ma'naviy an'analarini rivojlantirish, milliy, madaniy merosni targ'ib qilish, axloq me'yorlari huquqlaridan mahrum qilish; – zamonaviy telekommunikatsiya texnologiyalarini taraqqiy etishi, mamlakat ilmiy va ishlab chiqarish potensialini rivojlantirish va saqlab qolishga qarshilik qiluvchi muhitni yaratish. v) davlat uchun: – shaxs va jamiyat manfaatlari himoyasiga qarshi harakatlar; – huquqiy davlat qurishga qarshilik; – davlat boshqaruv organlari ustidan jamoat nazorati institutlarini shakllantirishga qarshi harakatlar; – shaxs, jamiyat va davlat manfaatlarini ta'minlovchi davlat boshqaruv organlari tomonidan qarorlarni tayyorlash, qabul qilish va tatbiq etish tizimini shakllantirishga qarshilik; – davlat axborot tizimlari va davlat axborot resurslari himoyasiga to'siqlar; – mamlakat yagona axborot muhiti himoyasiga qarshi harakatlar. Axborot himoyasiga metodologik yondashuv – bu konfedensial axborotlarni saqlash vazifasini turli bosqichlarda yechish bo'yicha asos bo'luvchi g'oyalar, muhim tavsiyalardir. Ular

axborotni me'yoriy himoya qilish bazalarini yaratishda inobatga olinadi. Shuningdek, qonun va qonunosti aktlarini qabul qilishda me'yor sifatida tatbiq qilinadi hamda ularni bajarish majburiy xarakterga ega bo'ladi. Axborotni muhofaza qilish tamoyillarini uchta guruhga bo'lish mumkin: huquqiy, tashkiliy hamda texnik razvedkadan himoyalanişda va hisoblash texnikasi vositalarida axborotga ishlov berishda axborotni muhofaza qilishdan foydalanish. Axborotni muhofaza qilish tizimlaridan foydalanish amaliyoti shuni ko'rsatmoqdaki, faqatgina kompleks axborotni muhofaza qilish tizimlari samarali bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Farkhodovich, T. D. kizi, DMS., & kizi, AUY.(2022). Critical Thinking in Assessing Students. *Spanish Journal of Innovation and Integrity*, 6, 267-271.
2. Qizi, D. M. S., & Qizi, R. G. X. (2022). METHODS OF STUDYING ADDITION AND SUBTRACTION OF TWO-DIGIT NUMBERS IN ELEMENTARY SCHOOL. *Gospodarka i Innowacje.*, 22, 61-67.
3. Dehqonova, Mahliyo Shuhrat Qizi, & Axmedova, Umida Yodgorjon Qizi (2023). BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARINI MATEMATIK SAVODXONLIGINI OSHIRISH JARAYONIDA ULARNING TAFAKKURI, QOBILIYATI VA INTELLEKTUAL RIVOJLANISH.. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3 (4-2), 251-256.
4. Dehqonova, M. S. Q. (2023). BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARINI METODIK TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH TEXNOLOGIYASINI ISHLAB CHIQISH VA AMALGA OSHIRISH XUSUSIYATLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(4-2), 244-250.
5. Dehqonova, Mahliyo Shuhrat Qizi (2023). BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARINI MATEMATIK SAVODXONLIGINI OSHIRISH VA MATEMATIKANI UYG'UNLASHTIRISHIDA AN'ANAVIY VA INNOVATSION USULLARDAN FOYDALANISH. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3 (4), 879-886.

6. Dehqonova Mahliyo Shuhrat Qizi (2023). BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINF O‘QITUVCHISINING LOYIHA FAOLIYATINI TASHKIL ETISHDA USTOZ-SHOGIRD MUNOSABATLARINING AHAMIYATI. Science and innovation, 2 (Special Issue 12), 128-130. doi: 10.5281/zenodo.10113026